

Druhy užitečného skla

Sériově vyráběné

Například obyčejné číré skleničky všech možných velikostí. Stroj jich „naseká“ za den tisíce, všechny stejné. Výroba nepotřebuje přítomnost zástupu řemeslníků, proto se jí říká automatická. Takové skleničky se prodávají v běžných obchodech se sklem i supermarketech, většinou v balení po třech nebo po šesti. Poznáte je podle ceny, seženete je klidně pod dvě stě korun.

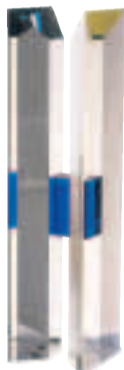
Ruční výroba

Foukané a ručně tvarované sklo na huti, které se většinou ještě dále zušlechťuje například broušením, rytím, pískováním nebo malováním. Na foukání se používá píšťala, na tvarování formy, nůžky a pinzety. Prodává se ve specializovaných obchodech se sklem nebo designových prodejnách. Vyrábí se většinou v malých sériích. Tomu odpovídá i cena. Jedna sklenička od firmy Moser může přijít i na několik tisíc korun.

Ateliérové

Sochy, obrazy od sklářských výtvarníků. Dost často se jedná o unikáty, existuje jen jeden kus. V Česku pracuje zhruba 100 špičkových umělců. Jejich díla se prodávají hlavně v galeriích. Většina produkce putuje do zahraničí – hlavně do Ruska, USA a arabských zemí. Cena za monument od akademického skláře se klidně vyšplhá na stovky tisíc korun.

Bížuterie

Imitace šperkových kamenů, perel, korálků... Vyrábí se například ze skleněné kulantiny, po nasekání se ještě upravuje a opracovává. Zažívá boom v módním průmyslu, například bížuterie od Swarovského je populární nejen mezi mladými, přesto sklárny v Jablonci upadají. Na rozdíl od Swarovského se jim nepodařilo vybudovat exkluzivní značku, zaostávají nejen v marketingu, ale i v designu a kvalitě zpracování. Pro rakouskou firmu dělají jablonečtí na zakázku – z dovážených kamenů kompletují šperky.

Sklo podle způsobu zdobení

Broušené

Dekorační technika, při které se sklo opracovává různými druhy kotoučů z křemíku nebo diamantu. Pomocí velkého kotouče se nedělají jen ornamenty, ale i tvar výrobku. Ochranná značka „křišťál“ označuje olovnaté sklo, třeba ve Francii se pod tímto označením smí prodávat jen sklo s 24 % oxidu olovnatého. Sklu dává olovo jiskřivost a brilanci. I kvůli dopadu na životní prostředí jeho výroba klesá, Moser vyrábí sklo pod označením bezolovnatý křišťál.

Ryté

Obdobná metoda za použití menšího brusného kotouče. Používá se hlavně na vytváření reliéfů a obrázků na skle.

Pískované

Druh rytí, které zanechává matnou stopu, předmět sklář opracovává pomocí trysky, z níž proudí pod tlakem tvrdý písek.

Malované

Malbou se zdobí umělecké i sériově vyráběné sklo.

Proč je právě v našich krajích **HISTORIE SKLÁŘSTVÍ** tak bohatá? Mělo tu všechno, co potřebovalo: z lesů dřevo k vytápění pecí, náležitě zdroje vody, křemičitý písek...

MARIE HOMOLOVÁ

LENORSKÁ SKLÁRNA
Pánové Kašpar a Kafka tu patřili k nejlepším sklářům. První z nich (v popředí) na Šumavu přišel po válce z Francie, žije tu dodnes.

FOTO: WWW.STARALENORA.CZ

FOTO NA TÉTO STRANĚ: SKLO 20. STOLETÍ, VYDAVATELSTVÍ NOXI BRATISLAVA KRÁLOVSKÁ HUŤ DOKSY, ČTK

Země sklářských mágů

Jako první se tu jeho výroby chopili benediktinští mniši, od 13. století se rozšířila i do světských kruhů. Zejména v pohraničních hvozdech se množily maličké lesní sklárny produkující nazelenalé sklo zvané příznačně „lesní“. V evropském gotickém skle to byla celkem rozšířená barva, způsobená nedostatečně čistým materiálem. Jenže zdejší skláři byli přece jen šikovnější a jejich zelená vycházela znatelně nejsvětější. Už za Karla IV. se tak začal rýsovat fenomén „české sklo“.

Český křišťál dohnal Benátky

Co víc, především v Jizerských, Lužických, Krušných horách a na Šumavě se postupně vylupovaly silné sklářské rody, které si výrobní tajemství předávaly z otce na syna, a řemeslo tak mělo čas uzrát. A že to byli mistři vážení! Za vlády Rudolfa II. mohli dosáhnout až na šlechtický titul.

Vskutku světovou bombu odpálil v 17. století šumavský sklář Müller, který vynalezl český křišťál, schopný kvalitou zastínit i do té doby nedostižné Benáčky. České barokní sklo, broušené i ryté, pak na víc než sto let zcela ovládlo světové trhy.

Počátkem 19. století ovšem začalo prohrávat s mnohem čipernější anglickou konkurencí a zasáhla ho krize srovnatelná s tou dnešní. Cestu z ní hledalo v nových technologiích a dekoračních technikách. Ke sklářským průkopníkům se tehdy přidal hrabě Georg von Buquoy, který na svém novohradském panství vynalezl a vyráběl černé hyalitové sklo, dlouho obestře-

GOTIKA V „lesním“ skle vítězil perličkový dekor

MALOVANÁ KARAFKA Kus z 18. století, sloužila našim předkům na rosolku

RENERANCE Zdobilo se barevnými emaily a zlatem

CASPAR LEHMANN Průkopník rytých pohárů, ital, který pracoval v rudolfínské Praze

né tajemstvím. Přispěl i novoborský „sklářský mág“ Bedřich Egermann, který v první čtvrtině 19. století experimentoval se skly napodobujícími polodrahokamy. A další a další... Oživení českého skla se podařilo, což potvrdila nastupující secese i slohy, které přišly po ní.

Ceny z celého světa

V tu dobu už měly řemeslná zručnost a výtvarná invence zdejších sklářů, podpořených

vynikajícím školstvím, mezinárodní pověst a české sklo znovu získalo solidní světovou pozici. Od poloviny 19. století sbíralo na světových výstavách ceny, v roce 1893 je ocenila i Světová výstava v Chicagu, sedm let nato dokonce secesní sklo šumavské firmy Loetz doslova zazářilo tam, kde se secese zrodila – na Světové výstavě v Paříži získalo Grand Prix (mimořadně, právě je k vidění na výstavě v Kašperských Horách) A 20.

PRO JAPONCE Foukání lustrů ve sklárně Janštejn. Putují do Japonska.

UNIKÁT Nejvyšší sklenici v Česku vyrobili v Harrachově

CENA Skláři ze sklárny v Lindavě vyrábějí cenu Thálie podle návrhu Bojka Šípka

ZDOBENÍ Skleněné kraslice. Takhle je malují v Jablonci.

Sklenice s příběhem a tanec kolem pece

Kolem rozžhavené pece se točí několik lidí. Vedro jako v sauně a oni se nezastaví. Mimořadně moc kousků si asi nedají, je hodně silná. Ještě silnější je ležák František, ten nese jméno po současném majiteli Františku Novosadovi.

Léta pracoval a píšťalou, vyráběl lustry v Šenově a v roce 1993 sklárnu koupil. Z výroby skla udělal turistickou atrakci, která drží jeho sklárnu v červených číslech. Za rok ji navštíví 60 tisíc návštěvníků. „To nemá ani každý velký hrad,“ chlubí se. „Cestu k nám najde i hodně zahraničních turistů. Když v létě přišel nebo je v zimě nedostatek sněhu, mají nás jako náhradní program.“ Do příjmů mu díky tomu

přibude šest milionů korun, jinak by byl zhruba v třímilionové ztrátě. Prodej poklesl ve srovnání s 90. lety na polovinu. Unikátní sto let stará brusárna poháněná turbínou zeje prázdnou, při exkurzi v ní byl jeden brusič.

Ruční práce lépe cinkne

„Lidi teď doma klidně pijou i z plastu. Přijde mi, že při koupi skleniček mají jediný požadavek: aby z toho neteklo,“ říká. Jedna foukaná sklenička na víno z Harrachova stojí zhruba stovku, v supermarketu seženete podobně a za tu cenu jich můžete koupit i šest.

Reč čísel je jasná. Málokdo tuší, mají nás jako náhradní program.“ Do příjmů mu díky tomu

te sledovat ve sklárně. Opustili jsme ho na začátku. Po zmíněných třech minutách trvá ještě hodně dlouho, než se sklenice dostane do krabice.

Čerstvě vyfouknutá putuje po lanovce do chladicí pece. Pořád má 500 stupňů, z původních 1 300 °C, což je teplota roztaženého skla v peci. Když opustí chladicí pec, má 30–40 stupňů. Musí se opuknout (seříznout přebývající materiál, za který držela na píšťale), kraj obrousit, osprchovat a opálit, aby nebyl okraj ostrý. Během tří hodin ji vezme do ruky deset lidí.

Najednou cena sto korun vypadá úplně jinak. Možná se vám bude zdát, že tahle sklenička i lépe cink-

ne než ta strojově vyrobená. Proto turistům otevírají provozy i jiné sklárny: Moser, Nenačovice na Karlštejně, Kvetná na Zlínsku, brusárna v šumavském Aníně.

„Podívají se, žasnou a koupí,“ říká prodávačka z pražské prodejny Moser. „Posílám turisty na exkurzi, většinou se vrátí a na to sklo se dívají úplně jinak.“

Majitel harrachovské sklárny šel ještě dál: kromě pivovaru tu provozuje muzeum skla, a dokonce i pivní lázně. Plánuje výstavbu pekárny a rád by obnovil sklárnu Crystalex Nový Bor. „S podnikatelem Jiříčkem bychom tam chtěli otevřít strojovou výrobu a dělat kvalitní nápojové sklo,“ říká Novosad.

(mel)